

PROCÆMIUM.

Gregoriani cantus duae jam sunt in usu notationes : 1° altera antiquior, quæ quadrata dicitur : 2° altera recentior. Vides utramque infra.

Necesse est autem musica quaelibet notatio melos rhythmumque significet. Neumæ igitur, quam gravi aut acuta voce sonus proferri debeat; rhythmica vero signa, quanto tempore notulae teneantur, et quonam rhythmino cursu incedat melos, significant.

1. — De figuris melodicis, seu neumis.

1° De notularum et neumarum forma.

A. — NOTÆ SIMPLICES.

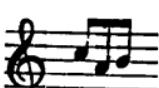
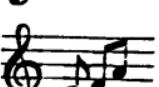
a. <i>Punctum quadratum</i>	■	d. <i>Apostropha</i>	— ■
b. <i>Punctum inclinatum</i>	•	e. <i>Oriscus</i>	— — ■
c. <i>Virga</i>		f. <i>Quintisma</i>	— ■

Quæ omnes notæ idem valent, et in recentiore notatione notula significari possunt.

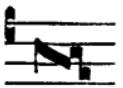
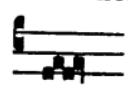
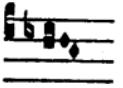
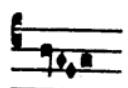
B. — NEUMÆ DUARUM NOTARUM.

<i>Pes</i> seu <i>Podatus</i>			<i>Clivis</i>		
-------------------------------	---	---	---------------	---	---

C. — NEUMÆ TRIUM NOTARUM.

<i>Porrectus</i>			<i>Torculus</i>		
<i>Scandicus</i>			<i>Climacus</i>		
<i>Salicus</i>					

D. — NEUMÆ QUATUOR NOTARUM ET AMPLIUS.

<i>Porrectus flexus</i>			<i>Torculus resupinus</i>		
<i>Pes subbipunctis</i>			<i>Climacus resupinus</i>		

E. — NEUMAE SEMIVOCALES SEU LIQUESCENTES.

Epiphonus,
seu *Podatus*
liquescens

Torculus
liquescens

Cephalicus,
seu *Clivis*
liquescens

Ancus,
seu *Climacus*
liquescens

2° De notarum duratione et momento.

Omnes simplices gregorianaæ notulae, cujuscumque sint formæ, sive singulæ sive in neumis agglutinatae, idem valent ac « tempus primum et indivisible » (πρῶτος γέροντος, apud Graecos) : ♩ scilicet in recentioris musices notatione. Haec notio de « temporis primi » definita duratione maximi refert, cum in ea tamquam in fundamento suo firmetur rythmus.

Duo sunt vero signa quibus *punctum* et *virga* protrahuntur.

a) *Punctum-mora* (•) eam quam immediate sequitur notulam firme duplicat :

b) *Transversum episema* (-), quod simplicem notulam vel etiam neumam afficere potest, notulam vel singulas hujus neumae notulas paululum producendas esse indicat, quin duplicantur.

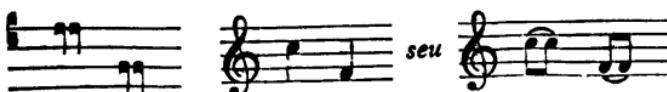
Quando transversum episema ultimam vel ultimas incisi aut membra notulas afficit, protractionis et morae unice est signum; si vero notulam vel neumam intra incisi aut membra tramitem afficit, plerumque affectus animi aliquantula soni protractione significat.

Ex seipsis, nec punctum-mora nec transversum episema intensitatem soni indicant.

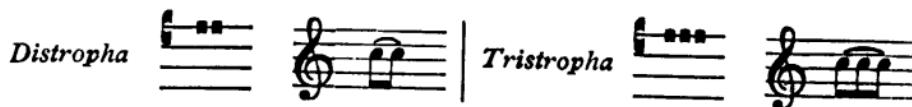
N. B. — *Rectum episema* (|) nullatenus ad durationem nec ad intensitatem ex seipso attinet, sed est mere signum, typis quidem usurpatum quoties expedit, ad rhythmi divisionem seu rhythmicum ictum, de quo dicitur infra, designandum.

3° De quibusdam praecedentibus signis notatione dignis.

1° *Virga*, cum geminatur, quod saepius accidit, *bivirga* vocatur, et in recentiore notatione notula ♩ significatur, aut duabus notulis sic inter se agglutinatis :

2^a *Apostropha* nunquam sola adhibetur; geminata, *distropha* dicitur; trigemina, *tristropha*; et amplius iterari potest :

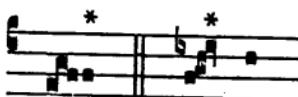

Singula hujus figurae elementa olim nonnulla vocis reparatione discernebantur; in choro autem canentibus, nostro quidem judicio, satis erit, si nondum sunt exercitatissimi, uno tenore proferre : sed nihil obstat quin eis addatur, prout res postulaverit, leve *crescendo* aut *decrescendo*. Optimum quidem esset apostropham leniter molliterque *repercutere*, et hic est finis ad quem tendere debent.

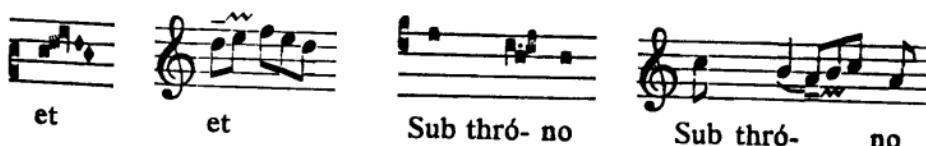
Semper vero vocis quadam *repercussione* canenda erit prima quæque nota tum cujusvis *strophicæ*, verbi gratia : *a*, *b*, *c*, *d*, tum inferioris neumæ, si stat in eodem gradu, verbi gratia : *e*, *f*.

3^a *Oriscus* genus est *apostrophæ*, quod neumas claudit, tum in eodem gradu ac ultima praecedentis neumæ notula, tum in acutiori chorda :

4^a *Quilisma*. Notula haec denticulata nonnisi media inter alias adhibetur, nec a ceteris duratione differt, sed semper *praecedentem* notam aut neumam modice protrahendam esse indicat; cum autem neumam sequitur, longior erit prima hujus neumæ notula; imo prior *podati* aut *clivis* notula pro geminata tunc haberi potest. Cf. infra *Sub throne*.

5^a *Podatus* ex duabus constat notulis, quarum inferior prior proferenda est.

6^a *Porrectus* ex tribus constat, quarum duae priores capita tenent lineæ crassæ in obliquum ductæ.

7^a *Scandicus* et *climacus* ambo (necnon *salicus*, de quo dicitur infra), non mutato nomine, ex tribus notulis et amplius constare possunt :

8^a *Salicus*. Quem noli, quaeso, cum *scandico* commiscere : in editionibus nostris, recto epismate subter penultimam notulam indicatur, quæ ictu rythmico afficitur.

9° Flexus. Flexae dicantur neumae, quae dum in acutum videntur desinere tonum (v. gr. *orrectus*), alia subjuncta notula, ad graviorem *flectuntur*.

Resupinus. Resupinae dicuntur neumae, quae dum in gravem videntur desinere tonum (*torculus*, *climacus*), alia subjuncta notula, ad acutuorem *resurgunt*.

Subpunctis dicuntur neumae, quae in virgam desinentes inclinatis punctis perficiuntur. Si duo adsunt puncta, neuma dicitur *subbipunctis*; si tria, *subtripunctis*, etc.

10° Notae semivocales seu liquecentes, tenuioribus figuratae notis, reperiuntur cum duae vocales aut quaedam consonantes concurrunt, ut in unum coalescant, v. g. *AUTem*, *Ejus*, *OMNIS*, *SANCTUS*.

11° Pressus est duarum in eodem gradu notularum concursus, quod fit

a) *puncto ante clivem* positio :

b) duarum concursu neumarum, dum prioris ultima nota stat in eodem gradu cum prima posterioris :

Duae notulae in quadrata notatione appositae, cum *pressum* efficiunt, in unicum sonum practice coalescunt, qui duplex efficitur et ictu rythmico gaudet.

II. — De rhythmo ejusque elementis.

1° De rhythmi partibus.

Rhythmus est, secundum S. Augustinum, « ars bene movendi », et, secundum Platonem, « ordinatio motus ». Haberi potest ut motus quidam ordinatus quo, velut ex operatione vere synthetica, omnes et singulæ dictionis syllabæ vel musices notulae connexæ sunt et quasi concatenate, aliae aliis subordinatae, ita ut unum quid efficiant, quod *periodus* vocatur.

Haec synthesis partibus constat, magis ac magis amplis velutque comprehensivis, seu motibus in se Jain integris, mutua tamen connexione juncitis, quos respective vocant « *pedes* », *incisa*, *membra* et *periodos*. Periodus membris, membrum incisis, incisum pedibus seu minimis partibus constituitur; et illae ipsae minimae partes duobus vel tribus simplicibus componuntur elementis, quae sunt « *tempora prima et indivisibilia* », de quibus supra.

Ideo, tamquam fundamentum rhythmicæ syntheseos, subsunt semper minimae partes, seu minimi motus quoad essentiam constituti, id est, sublatione et remissione, seu juxta Antiquos *arsi* et *thesi* constantes. Unde assimilari potest rhythmus tum hominis incessui qui per continuos passus procedit, tum fluctui maris qui per